

บันทึกเล่มเดียวที่เผยชีวิตส่วนตัวของซูสีไทเฮา
ก่อนการล่มสลายของราชวงศ์ชิงได้แจ่มแจ้งที่สุด

พิมพ์ครั้งที่ 3

Two Years in the Forbidden City

ประวัติศาสตร์ลับ
หลังวังซูสีไทเฮา

Princess Der Ling เขียน ปานชีวา บุตรราช แปล

ประวัติศาสตร์ลับ หลังวังซูสีไทเฮา

Two Years in the Forbidden City

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง

ประวัติศาสตร์ลับ หลังวังซูสีไทเฮา
Two Years in the Forbidden City

ตัวอย่าง

Princess Der Ling เขียน
ปานชีวา บุตรราช แปล

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2557

ประวัติศาสตร์ลับ หลังวังซูสีไทเฮา • ป่านชีวา บุตรราช แปล

จากเรื่อง Two Years in the Forbidden City ของ Princess Der Ling
Thai Language Copyright © 2014 by Matchon Publishing House.

All rights reserved.

พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, กันยายน 2557

พิมพ์ครั้งที่สอง : สำนักพิมพ์มติชน, ตุลาคม 2557

พิมพ์ครั้งที่สาม : สำนักพิมพ์มติชน, พฤศจิกายน 2557

ราคา 200 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ปรีนเชสเดอหลิง. ประวัติศาสตร์ลับ หลังวังซูสีไทเฮา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มติชน, 2557. 256 หน้า.

1. ซูสีไทเฮา, 2378-. 2. จีน--การเมืองและการปกครอง. I. ป่านชีวา บุตรราช, ผู้แปล II. ชื่อเรื่อง 923.151

ISBN 978 - 974 - 02 - 1325 - 3

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คตะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ,
ปิยชนัน สุทธิทรัพย์, ไพรรัตน์ พงศ์พานิชย์, นนุช สิงหนะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทงวิเศษ • รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : จุจิรัตน์ ทิมวัฒน์
บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามสี
บรรณาธิการเล่ม : จันทรัตน์ สิงห์โตงาม • พิสูจน์อักษร : ชัยรัตน์ เลิศรัตนาวาร
กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม • ออกแบบปก-ศิลปกรรม : สิริพงษ์ กิจวัตร
ประชาสัมพันธ์ : ตริธนา น้อยศรี • นักศึกษาฝึกงานแผนกประชาสัมพันธ์ : สุมิภรณ์ โพธิ์ขวัญ

หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้จำนวนมากในราคาพิเศษ
เพื่อมอบให้วัด ห้องสมุด โรงเรียน หรือองค์กรการกุศลต่างๆ
โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353 โทรสาร 0-2591-9012

สำนักพิมพ์มติชน | www.matchonbook.com

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235 โทรสาร 0-2589-5818

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองการเตรียมพิมพ์ บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2400-2402

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด 27/1 หมู่ 5 ถนนสุขาประชาสรรค์ 2 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
นนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 0-2584-2133, 0-2582-0596 โทรสาร 0-2582-0597

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3353 โทรสาร 0-2591-9012

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannarueman Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ ลดภาวะโลกร้อน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้อ่าน

สารบัญ

ตัวอย่าง

คำนำสำนักพิมพ์	7
คำนำผู้แปล	9
บทที่หนึ่ง - กลับมาตุภูมิ	13
บทที่สอง - วันแรกในวังหลวง	20
บทที่สาม - มหรสพในวัง	28
บทที่สี่ - ร่วมโต๊ะเสวย	38
บทที่ห้า - การเข้าเฝ้า	44
บทที่หก - นางสนองพระไอยชู้	49
บทที่เจ็ด - เหตุการณ์บางอย่างในวัง	61
บทที่แปด - สตรีชาววัง	75
บทที่เก้า - จักรพรรดิกวางซวี	86
บทที่สิบ - ฮองเฮา	100
บทที่สิบเอ็ด - ชุดแมนจู	115
บทที่สิบสอง - ฮองเฮาและมิสซิสคองเกอร์	126

บทที่สิบสาม - พระสาทีสลักษณ์ของพระพันปีหลวง	146
บทที่สิบสี่ - วันเฉลิมพระชนมพรรษาของฮ่องเต้	169
บทที่สิบห้า - เทศกาลไหว้พระจันทร์	186
บทที่สิบหก - อี้เหอหยวน	197
บทที่สิบเจ็ด - ห้องพระโรง	211
บทที่สิบแปด - ตรุษจีน	221
บทที่สิบเก้า - ซียวน	232
บทที่ยี่สิบ - อวสาน	243
คำตาม	256

ตัวอย่าง

ตำหนีสำนึกพิมพ์

ตัวอย่าง

ในหนังสือหลายเล่มเกี่ยวกับ “ซูลีไทเฮา” ที่เคยเผยแพร่ในเมืองไทย นับสิบๆ เล่ม รวมถึง “พระนางซูลี จักรพรรดินีผู้บัลลังก์” ที่มติชนเคยจัดพิมพ์มาก่อน ล้วนนำเสนอในแง่มุมมองความโหดร้าย ความดื้อดึงในการแข่งขัน อาณาจักรจีน ความเห็นแก่ตัว การเหยียดเพศว่าสตรีไม่ควรจะได้ดิบได้ดีบัลลังก์มังกร หรือแม้กระทั่งเรื่องของซู้รัก แต่ไม่มีหนังสือเล่มไหนที่กล่าวถึง “ผู้นำหญิงแกร่งในประวัติศาสตร์โลก” คนนี้ในฐานะคนธรรมดาคนหนึ่งเลย

จนกระทั่ง “เต๋อหลิง” ลูกสาวของราชทูตจีนประจำฝรั่งเศสกลับคืนสู่มาตุภูมิพร้อมกับบิดา และถูกเรียกตัวพร้อมแม่และน้องสาวเข้าถวายตัวเป็นนางสนองพระโอษฐ์ ด้วยความที่ “จักรพรรดินีหม้าย” ปลายปลั้มที่ครอบครองรัฐชนบทรอบเนินมตะวันตกเป็นอย่างดี จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เต๋อหลิงได้รับใช้ใกล้ชิดตลอดระยะเวลา 2 ปี จนได้รับการสถาปนากรณีพิเศษให้เป็น “องค์หญิง” ด้วย

ใครจะรู้ว่า “ซูลีไทเฮา” ซึ่งขอรับการประพันธ์บทละคร แถมมีการสลับฉากที่น่าตื่นตา จนเต๋อหลิงที่ผ่านเมืองนอกเมืองนามายังตื่นใจว่าจิน

เก่งกาจกว่ามาก เพียงแต่ว่าเป็นละครในที่คนนอกไม่มีโอกาสได้ชม และบางครั้งพระนางยังถึงกับแต่งชุดเป็นเจ้าแม่กวนอิมตามบทละครไปทอดพระเนตรด้วย นอกจากนี้ยังปลื้มเทคโนโลยีการถ่ายภาพ จนยอมฉีกความเชื่อโบราณที่ว่า คนเป็นไม่ควรมีภาพเหมือน แต่ที่โปรดปรานมากที่สุดเห็นจะเป็น “เกมเศรษฐี” ที่เล่นกันทุกที่ทุกเวลา

นี่เป็นเพียงเกร็ดเล็กๆ น้อยๆ ในวังที่ทำให้เห็นวิถีชีวิตแสนธรรมดาพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับราชประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติในวังตลอดทั้งปี เห็นความห่วงใยในราษฎร เห็นแผนอนาคตประเทศที่วางไว้คร่าวๆ เห็นถึงการยอมรับฟังความเห็นคนอื่น สอดแทรกด้วยประเด็นการเมืองบ้าง โดยเฉพาะกรณีกบฏนักรบ การปฏิรูปการศึกษา และการเปิดประเทศ ซึ่งเป็นภารกิจลับที่ต่อหลังกับพ่อตั้งใจที่จะเปลี่ยนความคิดของซูลี้ไทเฮาให้ได้ แม้ท้ายที่สุดแล้วจะเป็นเพียงแค่ความหวังก็ตาม

นอกจากนี้ แม้ชื่อเรื่องในภาษาอังกฤษจะเขียนว่า “Two Years in the Forbidden City” ซึ่งผู้อ่านอาจจะนึกว่าพื้นหลังหรือฉากของเรื่องควรจะอยู่ที่ “กุ๊กก” หรือ “พระราชวังโบราณ” แต่ที่จริงในเนื้อเรื่องเกือบทั้งเล่มล้วนเกิดขึ้นที่พระราชวังฤดูร้อน “อี่เหอหยวน” เพราะในช่วงนั้นปลายชีวิตซูลี้ไทเฮาโปรดที่จะอยู่ที่นี้เป็นส่วนใหญ่

ชีวิตแสนธรรมดาของหญิงชราที่มีอำนาจที่สุดของโลกยุคเก่าเล่มนี้น่าจะเต็มเต็มมุ่มม่ออื่นๆ ที่มีต่อพระนาง “ซูลี้” ให้กลมกล่อมยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่เราทุกคนต่างต้องการความหลากหลายของความคิดและข้อมูลที่รอบด้านเป็นที่สุด

สำนักพิมพ์มติชน

ตำนานผู้แปล

ตัวอย่าง

แม้ในทางวิทยาศาสตร์จะยังไม่มีใครคิดค้นเครื่องไหม้แมชชีนสำเร็จ แต่สำหรับมนุษย์ที่หมกมุ่นอยู่กับอดีตอย่างผู้แปล การเดินทางไปสู่อดีต ไม่ใช่เรื่องยากเลย เพียงแค่เปิดหนังสือหรืออ่านจดหมายเก่าๆ ของคนสมัย ก่อน ตัวเครื่องหนึ่งก็หวนกลับไปสู่โลกที่ดับสูญไปแล้วอย่างง่ายดาย ด้วย ความสนใจเรื่องราวสมัยก่อนแบบนี้เอง เมื่อมีโอกาสได้ไปร้านขายหนังสือ บันเทิงความทรงจำ จดหมายเหตุ และหนังสือรวมภาพถ่ายโบราณจึงเป็น หนังสือกลุ่มแรกๆ ที่ชอบซื้อ และนั่น--ก็ทำให้ได้พบหนังสือเล่มนี้จากร้าน หนึ่งในปีกึ่ง

สำนักพิมพ์มติชนเคยตีพิมพ์ “ราชินีดอกกล้วยไม้” และ “พระนางซูลี จักรพรรดินีกุบัลลังก์” ซึ่งเป็นนวนิยายเกี่ยวกับพระนางซูลีไทเฮายามแรกรุ่ง มาแล้ว ในหนังสือเล่มนี้ ผู้อ่านจะได้สัมผัสกับชีวิตของจักรพรรดินีซรา ผู้ทรงอำนาจสูงสุดแห่งมหาอาณาจักรจีนในอีกมิติหนึ่ง ผ่านมุมมองของนาง สونغพระโอรสผู้ทำหน้าที่ล่ามประจำพระองค์ นามว่า “เตอหลิง”

เตอหลิงเป็น ‘ไฮโซ’ ชาวแมนจูผู้เติบโตในโลกตะวันตก ชะตาชีวิต ลิขิตให้ครอบครัวของเธอเดินทางกลับมาตุภูมิและได้ถวายเป็นเจ้า

เหนือหัวในช่วงก่อนราชวงศ์ซึ่งจะตกต่ำถึงยามอัสดง ภาพพระราชวังฤดูร้อน
อู่เหอหยวนซึ่งต่อหลังประสพพบเห็นเมื่อปี 1903 เทียบกับอีกร้อยกว่าปี
ให้หลัง แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงมากมาย แต่ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางที่เธอ
เคยสัญจร ทะเลสาบที่เคยล่องเรือ ท่าหนักหลายหลังก็ยังคงอยู่ ภาพเหล่านี้
ถ่ายทอดผ่านตัวอักษรอย่างมีชีวิตชีวา เดินทางข้ามกาลเวลามาสู่สายตา
เมื่อลงมือแปลหนังสือเล่มนี้ก็รู้สึกสนุกและคิดถึงสถานที่ต่างๆ ในความ
ทรงจำ เพราะอู่เหอหยวนเป็นสถานที่ที่ผู้แปลชอบเป็นพิเศษอยู่แล้ว ความ
กว้างใหญ่ไพศาลของพื้นที่ ความโอฬารตระการตาของสถาปัตยกรรม
ทิวทัศน์สี่ฤดูกาลซึ่งทำให้ทัศนียภาพไม่ซ้ำกันเลย เมื่อผนวกกับการได้รู้
เรื่องราวสมัยสถานที่แห่งนี้ยังเป็น “ที่อยู่อาศัย” ของพระนางซูสีไทเฮา มิใช่
“แหล่งท่องเที่ยว” แบบปัจจุบัน ยิ่งชวนให้เดินเท่าไรก็ไม่รู้จักเบื่อ นับคร่าวๆ
ก็เกือบสามสิบครั้งในเวลาไม่กี่ปีโดยมิได้ประกอบอาชีพไกด์แต่อย่างใด
(เพื่อนฝูงเคยบอกว่าเป็นไม่ใช่ชอบเป็นพิเศษ แต่เรียกว่าชอบผิติดปกติ...เห็น
จะจริง)

หวังว่าผู้อ่านจะรู้สึกเพลิดเพลินไปกับการย้อนเวลาเช่นกัน

ปานชีวา บุตรราช

ประวัติศาสตร์ลับ หลังวังซูสีไทเฮา

Two Years in the Forbidden City

ตัวอย่าง

บทที่หนึ่ง

กลับมาตุภูมิ

ตัวอย่าง

อวี๋เกิงหวางเหยีย (ท่านอ๋องอวี๋เกิง) ท่านพ่อของข้าพเจ้า ท่านแม่
ครอบครัวของเรา ตลอดจนคณะผู้ติดตามอันประกอบด้วยเลขานุการเอก
เลขานุการโท นายทหารองครักษ์ ทูตพาณิชย์ ครอบครัวของพวกเขาและ
คนรับใช้ รวมทั้งลีนห้าสิบห้าชีวิต เดินทางมาถึงเซี่ยงไฮ้ในวันที่ 2 มกราคม
ปี 1903 ด้วยเรือ เอส. เอส. อันนัม จากปารีส ที่ซึ่งท่านพ่อดำรงตำแหน่ง
ราชทูตจีนนานสี่ปี คณะของพวกเขามาถึงพร้อมฝนซึ่งตกลงมาทำใหญ่
การที่คนจำนวนมากกำลังขึ้นบกก็ทุลักทุเลพออยู่แล้ว ยังไม่ต้องพูดถึง
ล้มภาวะเป็นภูเขาเลากาที่ต้องดูแลอีก จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ข้าพเจ้า
พบว่าในกระบวนผู้คนที่ง่วนนี้ไม่มีใครให้พึ่งได้เลยนอกจากท่านแม่ผู้เดียว
หน้าที่ในการควบคุมสถานการณ์ทั้งหมดนั้นล้วนอยู่ภายใต้การบัญชาของ
ท่านแม่ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าท่านแม่ของข้าพเจ้าเป็นสตรีผู้มีพรสวรรค์ด้าน
การจัดการด้วยความเยือกเย็นท่ามกลางความวุ่นวาย

เมื่อเรือของเราถึงเขตสัมปทานฝรั่งเศสที่หวงผู่ทั้น ขุนนางตำแหน่ง
ตัวโตประจำเซี่ยงไฮ้และคณะในชุดข้าราชการก็รอต้อนรับอยู่แล้ว ท่าน
ขุนนางแจ้งท่านพ่อว่าได้เตรียมตักหนักเทียนโฮ้วกงไว้ให้พวกเราใช้พักผ่อน

ระหว่างที่อยู่เชียงใหม่ แต่ท่านพ่อปฏิเสธไปโดยกล่าวว่าท่านได้ส่งโทรเลขจากฮ่องกงมาจองที่พักที่โรงแรมเดลีโคโลนีสี่ในเขตสัมปทานฝรั่งเศสเรียบร้อยแล้ว พวกเราเคยมีประสบการณ์ในการพักที่นั่นมาก่อนระหว่างเตรียมเดินทางไปญี่ปุ่นเมื่อท่านพ่อรับตำแหน่งทูตในปี 1895 และเราไม่แม้แต่จะคิดพักข้างสอง ตัวอาคารเก่าโทรคมนาคมดูแลรักษา จำเป็นต้องซ่อมแซมขนานใหญ่ มันเคยเป็นสถานที่ที่งดงามแนอยู่หรือกในยุคริมสร้าง แต่บัดนี้ใกล้จะกลายเป็นซากตึกผุพัง ธรรมเนียมมีอยู่ว่าผู้ว่าราชการและขุนนางท้องถิ่นจะต้องจัดหาสถานที่และเตรียมอาหารการกินต่างๆ ให้พร้อมสรรพเมื่อมีขุนนางชั้นผู้ใหญ่เดินทางมา และมันไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะปฏิเสธข้อเสนอนี้เยี่ยงน้ำใจของพวกเขา อย่างไรก็ตาม ท่านพ่อของข้าพเจ้าก็ทำตามใจตัวเองอยู่เป็นนิจ และได้ปฏิเสธข้อเสนอนี้ทั้งปวงของพวกเขาเหล่านั้นอย่างสุภาพ

ในที่สุดเราก็เข้าพักที่โรงแรมเดลีโคโลนีสี่อย่างปลอดภัย ที่นั่นท่านพ่อพบโทรเลขจากราชสำนักรออยู่สองฉบับ ใจความในโทรเลขสั่งให้ท่านเร่งรีบเดินทางสู่นครหลวงทันที ทว่าเนื่องจากแม่น้ำในเทียนจินยังเป็นน้ำแข็ง เราย่อมไม่สามารถเดินทางด้วยเส้นทางนั้นได้ อีกทั้งท่านพ่อก็สูงวัยและสุขภาพไม่ใคร่ดีนักในเวลานั้น จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ตลอด เส้นทางที่พอจะเดินทางได้อย่างทางเลี้ยวเมืองจินหวงเต่าจึงเป็นไปได้เลยเพราะทั้งอ้อมทั้งทुरกันดารเกินกำลัง เมื่อพิจารณาจากอุปสรรคทั้งหลายนี้ ท่านพ่อจึงโทรเลขตอบกลับไปว่า หลังจากน้ำแข็งในแม่น้ำเป่ยเหอละลาย เราจะนั่งเรือกลไฟลำแรกจากเชียงใหม่ไปเทียนจินทันที

พวกเราออกจากเชียงใหม่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ และถึงเทียนจินในวันที่ 26 ณ ที่นั่น เราได้พบปะกับเหล่าขุนนางจากฝ่ายตุลาการและอื่นๆ เช่นเดียวกับกันกับเมื่อวันที่เรามาถึงเชียงใหม่

บ้านเมืองเรายุคนี้มีธรรมเนียมประหลาดอย่างหนึ่งคือ หากราชทูตผู้ใดก็ตามเดินทางกลับมาจากต่างแดน เมื่อเรือเทียบท่าแผ่นดินจีน จะต้องทำพิธีที่เรียกว่า “ฉิงเซ็งอัน” หรือพิธีถวายพระพรองค์จักรพรรดิ ขุนนาง

ตำแหน่งตัวไถยังถือว่ามียศต่ำต่อยกเกินกว่าจะเข้าร่วมพิธีนี้ได้ ทันทันที่เรามาถึง หยวนชื่อชาย ผู้ว่าการมณฑลจ้อลี่¹ ซึ่งอยู่ที่เทียนจินพอดีก็ส่งขุนนางคนสนิทมาเฝ้าท่านพ่อเพื่อเตรียมพิธีสุดยิ่งใหญ่อลังการ เมื่อตระเตรียมการทุกอย่างเรียบร้อยดีแล้ว ทั้งท่านพ่อและหยวนชื่อชายสวมชุดขุนนางเต็มยศซึ่งเป็นชุดสำหรับพระราชพิธี อันประกอบด้วยเสื้อยาวปักลายมังกร เสื้อคลุมยาวสามส่วนสีดําแดง สวมสร้อยประคำอำพัน หมวกประดับขนหางนกยูง และลูกปัดกัลปังหาแดง จากนั้นเดินทางไปยังวังโหว่ง สถานที่ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีนี้โดยเฉพาะ ขุนนางชั้นผู้น้อยจำนวนมากรออยู่ที่นั่นอยู่แล้ว ที่ใจกลางลานด้านหลังของตัวตึกหน้ากจัดโต๊ะแคบๆ ยาวๆ ตัวหนึ่งเอาไว้ บนโต๊ะวางป้ายสลักพระนามของฮ่องเต้และพระนางซูสีไทเฮา และมีคำว่า “ทรงพระเจริญหมื่นปี หมื่นปี หมื่นหมื่นปี” ผู้ว่าการมณฑลหรือในที่นี้ก็คือหยวนชื่อชายและขุนนางอื่นๆ จะเข้าไปในตึกก่อนหยวนยืนทางซ้ายของโต๊ะนี้ คนอื่นๆ จัดแถวสองแถว เริ่มจากมุมโต๊ะด้านหน้า จากนั้นท่านพ่อก็คุกเข่าลงตรงหน้าโต๊ะพร้อมเปล่งคำถวายพระพรเมื่อเสร็จสิ้นพิธีการนี้ ท่านพ่อก็ลุกขึ้นทันทีแล้วสอบถามถึงพระพลานามัยของทั้งสองพระองค์ หยวนชื่อชายตอบว่าทรงพระเกษมสำราญดียิ่ง เท่านี้ก็เป็อันเสร็จพิธี

เราพักที่เทียนจินสามวัน เข้าปักกิ่งในวันที่ 29 อาการของท่านพ่อทรุดลงกว่าเดิมและทูลลาพักรักษาตัวเป็นเวลาสี่เดือน ซึ่งก็ได้รับพระราชานุญาตจากองค์จักรพรรดินีหม้าย

เนื่องจากจวนหลังงามของเราซึ่งสร้างและตกแต่งเอาไว้ก่อนเดินทางไปปารีสนั้นถูกเผาอดไปแล้วช่วงปี 1900 ครั้งเกิดกบฏอื้อเหอถวน (กบฏนักมวย) สูญเงินไปกว่าหนึ่งแสนตำลึง เราจึงเช่าบ้านหลังหนึ่งและย้ายเข้าไปอยู่แทนชั่วคราว

บ้านเก่าของเราก็ไม่ใช่จวนใหม่เอี่ยมอ่อง เดิมท่านพ่อซื้อต่อมาจากเจ้าชายองค์หนึ่ง มันเป็นจวนแบบจีนโบราณหลังงามสมกับที่เป็นที่พักของ

¹ ชื่อมณฑลสมัยโบราณ ปัจจุบันคือพื้นที่แถบมณฑลเหอเป่ย์

เชื้อพระวงศ์ สิ่งปลูกสร้างทั้งหมดสร้างบนพื้น เมื่อผ่านการปรับปรุงและต่อเติมอย่างชาญฉลาดก็กลายเป็นที่พักซึ่งมีกลิ่นอายแบบต่างชาติที่สวยงามแห่งหนึ่ง พวกเรายังรักษาไม้แกะสลักแสนสวยของเดิมเอาไว้ อันที่จริงคำว่า “แบบต่างชาติ” ที่พูดถึงนี้หมายถึงตัวบ้านบางส่วนเท่านั้นที่ตกแต่งเป็นฝรั่ง มิได้รื้อถอนลงมาทั้งหลัง เราเปลี่ยนประตูหน้าต่างและตกแต่งให้เป็นแบบตะวันตก แต่การจัดบ้านและสวนยังคงเป็นแบบจีนแท้ๆ เจกเช่นเดียวกับบ้านจีนทั้งหมดในปักกิ่งที่สร้างขึ้นตามสมัยนิยมคือ มีสวนในบ้าน กินพื้นที่ประมาณสิบเอเคอร์ เราเพิ่งตกแต่งเสร็จและได้ย้ายเข้าอยู่แค่สี่วันก่อนท่านพ่อจะต้องไปประจำการที่ปารีส เป็นความโศกเศร้าเหลือประมาณสำหรับครอบครัวของเราซึ่งต้องสูญเสียสถานที่อันงดงามแห่งนี้ไป หลังจากได้หมดเปลืองเวลาลงทุนลงแรงในการก่อสร้างและตกแต่งอย่างดีอย่างไรก็ตาม สำหรับการเป็นขุนนางและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ชีวิตต้องแบกรับความทุกข์นับไม่ถ้วน นี่ก็เป็นเพียงแค่อันหนึ่งในบรรดาบททดสอบของชีวิตเท่านั้นเอง

ตัวอาคารสถานที่ต่างๆ ในนครหลวงสร้างขึ้นตามรูปแบบความนิยมในสิ่งใหญ่โตโอ้อวด คิดเป็นอาณาบริเวณกว้างมาก บ้านหลังเก่าของเราก็กว้างไปจากเกณฑ์นี้ จวนของท่านพ่อเป็นเรือนเล็กชั้นเดียวสิบหกหลังประกอไปด้วยห้องหับรวมหนึ่งร้อยเจ็ดสิบห้าห้อง เรียงรายกันเป็นทรงสี่เหลี่ยมหันหน้าเข้าหาสวนกลางบ้าน ทำให้พื้นที่แบ่งเป็นสัดส่วนแยกเทศ ไม่จำเป็นต้องออกพื้นที่ประตูเพื่อไปหากัน แค่เดินผ่านระเบียงก็กระจกที่สร้างเชื่อมก็สามารถไปมาหาสู่กันได้แล้ว ผู้อ่านของข้าพเจ้าคงนึกพิศวงว่าเราทำความสะดวกห้องหับทั้งหมดเหล่านี้ได้อย่างไร แต่สำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีทั้งเลขานุการ ทนายหน้าหอ เด็กเดินสาร คนรับใช้ คนขับรถม้าและคนแบกเกี้ยว ไม่ใช่เรื่องยากเลยที่จะเรียกใช้พวกเขา

สวนกลางบ้านมีการจัดภูมิสถาปัตยกรรมตามแบบจีน มีบึงขนาดเล็กเลี้ยงปลาทอง และเป็นสระบัวในหน้าดอกบัวบาน มีสะพานข้ามสระ ริมฝั่งปลูกต้นหลิวใหญ่ บุปผามาภิเสกสารพัดสารพันเต็มแปลงดอกไม้ซึ่งทอดไปตามทางเดินอันคดเคี้ยวที่ตัดตรงนั้นโผล่ตรงนี้ระหว่างผืนน้ำ เมื่อปีที่เราเดินทาง

ไปปารีสราวเดือนมิถุนายน 1899 ส่วนต่างๆ ล้วนเต็มไปด้วยดอกไม้พันธุ์ไม้
สีสนั่นละลานตา ใครเห็นก็อดไม่ได้ที่จะเอ่ยปากชมเชย

เนื่องจากบัดนี้เราไม่มีบ้านของตัวเองในปักกิ่งแล้ว เราจึงไม่รู้จะไป
ที่ใด ระหว่างยังพักอยู่ที่เทียนจิน ท่านพ่อโทรเลขถึงมิตรสหายผู้หนึ่งให้
ช่วยหาบ้าน หลังจากเป็นธุระให้อยู่พักใหญ่ๆ เขาก็ช่วยหาบ้านที่มีชื่อเสียง
หลังหนึ่งให้เราจนได้ มันคือบ้านที่หลี่หงจางใช้เป็นสถานที่ลงนามในสนธิ
สัญญาซินไฉ่ร่วมกับมหาอำนาจต่างชาติหลังกรณีกบฏอ้อเหอถวน และเป็นเป็นที่
ท่านถึงแก่อสัญกรรม เราเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่อาศัยที่นั่นหลังจากมรณ
กรรมของหลี่หงจาง เพราะคนจีนเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติและหวาดกลัว
บ้านนั้น หากพวกเขาเข้าไปอยู่ บางสิ่งบางอย่างที่น่าสะพรึงกลัวจักต้อง
บังเกิดเป็นแน่ พวกเราคู่นี้อาศัยอยู่อย่างสำราญในเวลาอันรวดเร็ว
ตลอดเวลาที่เราพำนักในบ้านนั้นไม่มีเรื่องน่ากลัวอย่างที่เพื่อนฝูงเคยเตือน
เราเกิดขึ้นเลยแม้สักสิ่ง หนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงเรื่องบ้านเก่าที่โถงผาวอด
ของเราหลังนั้น ข้าพเจ้าก็ต้องยอมรับว่าพวกเราได้ประสบกับเรื่องน่ากลัว
มาแล้วจริงๆ

ความสูญเสียอันเกิดจากเพลิงไหม้บ้านไม่เคยได้รับการชดใช้ ใน
ฐานะที่ท่านพ่อของข้าพเจ้าเป็นข้าราชการ มันเป็นเรื่องเสียหายและแย่มาก
หากเราเพียงเรียกร้องเอาเงินชดเชยก็อันนี้ ขุนนางเป็นผู้ที่คนทั่วไปล้วน
คาดหวังว่าทั้งตัวเขาและครอบครัวของเขาจะอุทิศตนเพื่อประเทศชาติ หาก
ทรัพย์สินสมบัติของขุนนางผู้นั้นจะต้องมีอันเป็นไปเพราะเหตุการณ์บ้านเมือง
ก็ต้องทนแบกรับความเสียหายเอาไว้โดยไม่ปริปากบ่น

วันที่ 1 มีนาคม 1903 ซึ่งซินหวาง²และเปี้ยเล่อ³นามใจเงิน มา
เยียนเราที่บ้านและกล่าวว่า พระพันปีหลวงมีพระราชเสาวนีย์ให้ท่านแม่
น้องสาวข้าพเจ้า และตัวข้าพเจ้าเข้าเฝ้า เราควรไปถึงวังว่านโช่วซานในเขตพระ

² 亲王 เทียบเป็นภาษาไทยใกล้เคียงกับพระยศชั้นพระบรมวงศ์ ทั่วไปมักแปลว่า
เจ้าชาย หรือองค์ชาย

³ 贝勒 ภาษาแมนจู เป็นคำเรียกตำแหน่งลูกชายของซินหวาง

ราชฐานอิเทอหยวนในวันพรุ่งนี้เวลาหกโมงเช้า ท่านแม่ทูลซึ่งชินหวางว่า ตลอดหลายปีมานี้ พวกเราสวมแต่ชุดฝรั่งเมื่ออยู่ต่างแดน ตอนนั้นเราจึง ไม่มีชุดสตรีแมนจูที่เหมาะสมสำหรับใส่เข้าเฝ้า องค์ชายตอบว่าได้กราบ ทูลเรื่องนี้กับพระนางแล้ว อีกทั้งยังล่ำทับว่าได้ทอดพระเนตรเห็นพวกเรา ในชุดยุโรปแล้ว พระนางจึงตรัสว่าไม่มีความจำเป็นที่เราต้องสวมชุดแมนจู พระนางยินดีเป็นอย่างยิ่งที่เราจะแต่งกายตามเดิม เพราะนี่เป็นโอกาสอันดี ที่จะได้ทรงศึกษาเกี่ยวกับการแต่งกายของชาวตะวันตก ทั้งน้องสาวข้าพ เจ้าและตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกลำบากใจอย่างยิ่งว่าเราควรใส่เสื้อผ้าชุดไหนจึง จะเหมาะ น้องทรงหลังอยากสวมชุดกระโปรงสู่มสีฟ้าอ่อนเพราะเธอคิดว่า สีนี้ใส่ขึ้นที่สุด ท่านแม่ตัดชุดให้พวกเราใส่เหมือนกันมาตั้งแต่เด็กมาแล้ว ข้าพเจ้าบอกว่ายอยากสวมชุดกระโปรงสีแดง เพราะคิดว่าชุดนี้น่าจะทำให้ พระองค์โปรดมากกว่า หลังการถกเถียงอันยาวนาน ในที่สุดข้าพเจ้าก็มีทาง ออก เราตัดสินใจสวมหมวกสีแดงประดับขนนกและสวมถุงน่องรองเท้า สีเข้าชุดกัน ท่านแม่จะสวมชุดกระโปรงแพรสีเขียวน้ำทะเลขลิบริมด้วยผ้า กำมะหยี่ม่วง ปักลายดอกไม้ริสสีม่วง สวมหมวกสีดำประดับขนนกขาว

เนื่องจากพวกเราอาศัยอยู่ใจกลางพระนคร ยานพาหนะเดียวที่มี คือเกี้ยว และระยะทางจากบ้านของเราไปยังพระราชวังฤดูร้อนคิดเป็น ระยะทางประมาณสามสิบกิโล⁴ ต้องนั่งเกี้ยวสามชั่วโมง เราจึงต้องออก เดินทางกันตั้งแต่ตีสามเพื่อไปให้ทันหกโมงเช้า นี่เป็นการเดินทางไปพระ ราชวังอิเทอหยวนเป็นครั้งแรกของเรา สาส์นจากชินหวางจึงทำให้เรา รู้สึกตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่ง เป็นธรรมดาที่พวกเราจะกังวลกับการวางตัวให้ ดีที่สุดและการเดินทางให้ทันเวลา มันคือความฝันของชีวิตข้าพเจ้าที่จะ ไปเยือนที่ประทับของเจ้าเหนือหัวและได้เห็นที่นั่นเป็นเช่นไร จนถึงบัดนี้ ข้าพเจ้ายังไม่เคยได้มีโอกาสนั้นเลย เพราะทั้งชีวิตที่ผ่านมาล้วนอยู่นอก ปักกิ่ง หรือถ้าจะให้พูดตามจริงคือนอกประเทศจีน อีกเหตุผลที่ข้าพเจ้า ไม่เคยมีโอกาสเข้าวังคือท่านพ่อมิได้ลงบันทึนามของข้าพเจ้าและน้องหญิง

⁴ 1 ลิเท่ากับครึ่งกิโลเมตร

ในทำเนียบราชสกุลซึ่งเป็นเอกสารบันทึกการเกิดของเชื้อพระวงศ์แมนจู ทำให้พระนางซูสีไทเฮาไม่ทรงทราบว่าเจ้าชายอวี๋เกิงมีธิดาจนกระทั่งพวกเขา กลับจากปารีส ภายหลังจากท่านพ่อบอกสาเหตุของเรื่องนี้กับข้าพเจ้าว่า เพื่อให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่พวกเราเท่าที่จะเป็นไปได้ ทางเดียวคืออย่าให้ความทราบไปถึงฝ่าละอองธุลีพระบาท นอกจากนี้ ตามธรรมเนียมแมนจู ธิดาของขุนนางแมนจูตั้งแต่อันดับสองขึ้นไป เมื่ออายุครบสิบสี่ปีจะต้อง ถวายตัวเข้าวังเพื่อให้องค์จักรพรรดิทรงเลือกพระสนมหากทรงมีพระราช ประสงค์ นี่ก็เป็นวิธีที่พระนางซูสีไทเฮาทรงได้รับเลือกจากพระเจ้าเสียนเฟิง จักรพรรดิในรัชกาลก่อน

อย่างไรก็ดี ท่านพ่อไม่ปรารถนาจะให้เรามีชีวิตเฉกเช่นนี้ ท่านพ่อ มีการวางแผนอื่นไว้สำหรับเราและมีความคาดหวังต่อชีวิตเรามากกว่านั้น เข้าวันนั้นยังมีดิสทิท เราออกเดินทางด้วยเกี้ยวสี่คนหามเมื่อเวลา ตีสยาม เราจำเป็นต้องมีคนหามเกี้ยวสองผลัดสำหรับระยะทางอันยาวไกล เช่นนี้ นี่หมายถึงต้องใช้คนถึงยี่สิบสี่คนสำหรับเกี้ยวสามหลัง ยังไม่รวม คนแบกเกี้ยวที่ทำหน้าที่เป็นคนนำขบวน นอกเหนือจากคนเหล่านี้ ขบวน ของเรายังมีทหารม้าสามนาย หนึ่งนายประกบเกี้ยวหนึ่งหลัง คนรับใช้อีก สองคนขี่ม้าตามหลังเกี้ยว รั้งท้ายขบวนคือรถลากคันใหญ่สามคันสำหรับ ให้คนแบกเกี้ยวนั่งพักผ่อนเปลี่ยนกะ รวมแล้วทั้งขบวนประกอบด้วยคน สี่สิบห้าคน ม้าเก้าตัว และรถลากอีกสามคัน

ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลอยู่บ้างเมื่อนั่งเกี้ยวโดยมีความมิดรายล้อม ความ เจียบส่งด่าเนินสลบไปกับเสียงตะโกนของคนหามเกี้ยว เสียงร้องของ คนด้านหน้าบอกให้ด้านหลังระวังหินและหลุมบ่อตามถนนเนื่องจากทาง ไม่เรียบ และยังมีเสียงกุกกักของเกือกม้า สำหรับผู้อ่านที่ไม่เคยมีประสบ การณ์โดยสารเกี้ยวทางไกล ข้าพเจ้าอยากบอกว่ามันเป็นยานพาหนะที่ สุด แแสนจะไม่สะดวกสบายที่สุดในโลก เพราะท่านต้องนั่งนิ่ง ตัวตรงแนว มิฉะนั้นเกี้ยวจะเสียสมดุลจนพลิกคว่ำ การเดินทางครั้งนี้ช่างแสนยาวนาน และทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกหึงเกร็งหึงเพ็ลยกว่าจะไปถึงประตูทางเข้าพระราชฐาน อี้เหอหยวน